

SECTION 8. DYNAMICS OF MODERN CULTURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-079-7-16>

СИСТЕМОТВОРЧА РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАКТИКАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Кравченко А. І.

доктор мистецтвознавства,

доцент кафедри культурології та інформаційних комунікацій

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

м. Київ, Україна

Звернення до розгляду діяльності західних культур-дипломатичних інституцій в межах презентованої роботи спрямоване до висвітлення процесів інституалізації та актуального стану функціонування європейської мережі культурних центрів в Україні періоду незалежності. Аналіз функціонування різних культурних інститутів держав Європейського союзу в Україні виявляє, що наразі вони пройшли всі етапи свого формально-політичного, правового, кадрово-адміністративного, діяльнісно-організаційного формування й узаконення та є суспільно визнаними на території України.

Відмітимо, що робота культурних інститутів Європейського союзу є чітко стратегованою, а діяльність закордонного корпусу культурної дипломатії цілком узгоджується з глобальними візіями ЄС як зовнішньополітичного «гравця» глобального значення. В українських реаліях як показує наш аналіз інструментарій культурної дипломатії ЄС, здебільшого, спрямовується на промоцію засобами культурного впливу стійкого позитивного іміджу ЄС як основного партнера у процесах транзиту демократії та демонстрацію репутації провідного донора у галузі міжнародного співробітництва і розвитку.

На підтвердження цих міркувань звернемося до окремих кейсів культурної дипломатії, що впроваджуються в Україні акторами Європейського союзу. Задля цього маємо висвітлити діяльність урядових та неурядових закордонних інституцій, що виступають агентами культурної дипломатії в Україні.

На сьогоднішній день в Україні сформовані культурно-інформаційні представництва при дипломатичних установах країн Європейського союзу та розвинена мережа відповідних спеціалізованих культурних інститутів. Серед останніх, в Україні діють такі культурні інститути,

як: Goethe-Institut (Німеччина), Alliance française (Франція), British Council Україна (Великобританія), Instituto Italiano di Cultura Kiev (Італія), Австрійський культурний форум та Австрійське бюро кооперації (Австрія), Instytut Polski w Kijowie (Польща), České centrum Kujev (Чехія) й інші організації, що входять до EUNIC – Об'єднання інститутів культури країн Європейського союзу. Діяльність цих інститутів підпорядкована задекларованим програмним візіям, де саме фактор культури визнається рушійним та «набуває все більш прагматичного та інструментального значення як ефективний інструмент досягнення економічних та соціокультурних цілей» [2, с. 102]. Аналіз діяльності європейських культурних інститутів виявляє, що серед основних кейсів культурної дипломатії, які впроваджуються на українських теренах, можна виокремити мистецький, освітній та науковий (зокрема, і мовний).

Узагальнюючи інструментальні опції кейсів освітньої дипломатії, дослідники зазначають, що вони є функціонально спрямованими, головнo, на: 1) пропагування іонаціональної політики та цінностей через їх дослідження та вивчення; 2) інформування, комунікацію та навчання; 3) налагодження взаємовідносин представників різних націй, що навчаються в єдиному освітньому просторі (міжнародні університети, коледжі, короткострокові і довгострокові програми обмінів); 4) формування в іноземних громадян позитивного сприйняття рис іонаціональної культурної ідентичності засобами освіти, що також включаються у процес творення і розпізнавання культурного бренду; 5) внесок міжнародної університетської освіти у ідеологічне пропагування, що розглядається як безпекова складова [1, с. 41].

У цьому контексті, яскравими прикладами європейських освітньо-наукових кейсів культурної дипломатії можна вважати програму Campus France Україна (Alliance française), діяльність освітніх центрів при українських вишах та бібліотеках (Українсько-Іспанський культурно-лінгвістичний центр при НГУ України, Українсько-польський центр НТУУ «Київський політехнічний інститут»), діяльність Центру ЮНЕСКО при Малій Академії наук України (позиціонується як центральний і єдиний осередок, який опікується питаннями освітньої дипломатії серед цільової аудиторії дітей шкільного віку та студентів), численні тематичні лекції та спецсеінари, що організуються закордонними інститутами спільно з українськими партнерами.

Разом з тим, одним із найважливіших кейсів культурної дипломатії держав ЄС в Україні є культурно-мистецький, що розглядається не тільки з точки зору організації різних презентаційних культурних акцій (арт-експозицій, інформаційно-тематичних стендів, творчих вечорів закордонних митців, кінопоказів, он-лайн та офф-лайн екскурсійних мистецьких програм, національних «Днів культури» тощо), але й як

«можливий механізм розвитку креативної економіки – спеціальна програма підтримки креативних інтелектуальних сервісів, продуктів і стартапів» [3, с. 169].

Серед подібних заходів, відмітимо проекти, що регулярно проводяться в Україні за підтримки Goethe-Institut та концептуально сполучають можливості мистецько-креативного та спеціально-професійного обміну ідеями у сфері культурних практик. Приміром, згадаємо триденний House of Europe Festival (Рівне, 05–06 вересня 2020 р.), що був організований спільно з EUNIC та місцевою громадською спілкою «Платформа взаємодій». Цей захід, що позиціонувався як «фестиваль креативності, інновацій та підприємництва», об'єднав навколо себе, з одного боку, поціновувачів українського кіно та анімації (культурна програма на літній сцені у рівненському парку ім. Т. Шевченка), а з іншого – стартаперську молодь, відомих українських й іноземних спікерів та експертів креативних індустрій. Тож, головною метою House of Europe Festival став обмін ідеями і досвідом у сфері культурного підприємництва [див.: 4]. Як видно, подібні освітньо-мистецькі кейси містять в собі подвійний меседж в основі якого закладено прагнення до двостороннього обміну досвідом і демонстрації здобутків національних культур, що стає можливим на таких спільних платформах мистецької кооперації.

Крім того, відмітимо активну кроскультурну діяльність різних центрів, що працюють в Україні на засадах громадських організацій, асоціацій, благодійних фондів (діаспорянських або суто професійних) і часто залучаються до орбіти культурних ініціатив міжнародних інститутів. Серед них, такі громадські організації як: Українсько-болгарський культурний центр «Сердіка», «Культурний центр Україна–Литва», Благодійний фонд «Культурно-інформаційний центр Словацький дім» та багато інших, які гуртують навколо себе представників етнічних меншин та усіх зацікавлених у пізнанні національної культури інших країн осіб. У цьому контексті зазначимо, що представники етнічних діаспор в Україні є активними провайдерами закордонної культурної дипломатії, адже попри постійне проживання поза межами своєї історичної Батьківщини, вони усвідомлюють мовно-культурні, духовно-релігійні та генетичні зв'язки з нею. А відтак, діаспоряни є активними учасниками різних освітніх, мовних, культурно-мистецьких програм та, нерідко, стають ініціаторами власних проектів, що підкреслюють їх зв'язки з материнською країною або регіоном. Прикладом слугує активна діяльність професійного музичного колективу «Pracht–Ensemble», кістяк якого складають представники родин етнічних німців в Україні – Андрій Прахт (художній керівник, клавесин), Олена Ріхтер (сопрано), а також Наталя Скрябіна (гітара, мандоліна).

Згідно результатів проведеного аналізу та огляду найбільш показових кейсів культурної дипломатії держав Європейського союзу в Україні, зазначимо про залучення до орбіти їх культурного впливу на субординаційних або координаційних засадах співпраці значного кола дійсних та потенційних акторів. Серед останніх – урядові та неурядові, комерційні та некомерційні, професійні та діаспорянські громадські організації, окремі особи або колективи (запрошені іноземні або місцеві), що прямо або опосередковано беруть участь у просуванні культурних ініціатив та розповсюдженні культурних меседжів з-за кордону. Мережева, розгалужена, стратегована діяльність культурних інститутів Європейського союзу простежується на всіх структурних рівнях культури: традиційному / інноваційному, масовому / елітарному, загальнонаціональному / локальному та спрямована на залучення якомога ширшої цільової аудиторії реципієнтів. Відтак, маємо констатувати успішну їх інституалізацію на теренах України та потужний культурно-інформаційний вплив.

Література:

1. Ільницький Д. О. Освітній вимір культурної дипломатії: питання економічних пріоритетів. *Культурологічний альманах*. Вип. 5. Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», 2017. С. 40–43.
2. Пархоменко І. І. Культура в центрі політики: досвід Європейського союзу. *Культурологічний альманах*. Вип. 5. Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», 2017. С. 101–103.
3. Хмара М. П. Креативні кластери як інструмент культурної дипломатії. *Культурологічний альманах*. Вип. 5. Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», 2017. С. 169–171.
4. House of Europe Festival : веб-сайт: URL: https://www.goethe.de/ins/ua/uk/ver.cfm?fuseaction=events.detail&event_id=219384 (дата звернення: 16.05.2021).